Մանգու մէջ եֆքեար սէնէ տէ 300 նիւսիւէ վէրիլիր, սէնէնի գրմէթի իսթ անպղ իչին 300 ղուրուշ, վէ այնը այլըզը 150 ղրշ. վէ ի տրալար իչին բոսթա բարասը իչինէ օլարագ, սէնէվի գրմէթի սաղ ագճէ 250, վէ ալթը այլըզը տախի 125 ղրշ. տուր։

Վէ պէհէր նիւսխէսի 50 փարաեա սաթըլըր։

Անանուտի Եֆքեար

ՄԻԻՆԱՏԻ

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՑՑԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՑԻՐԷ

Իլանաթըն պէհէր սաթը-րը իչին պիրինճի տէֆա 3 իքինճի տէֆա 2, վէ իւչինճի վէ սայիր տէֆալար իչին 1 էր ղրշ։ Իլան սրրասրնտա զոնու լմասան իլանըն սաթըրը 5 ղրշ. տուր։

Մէքթուպ վէ սայիրէ գալաթատա Բէյնէլէնպիհ բազարընտա վագը Ն. 29 իքսի խանընտա կարապետ Ց. Փանոսեան իմրէ կէօնատրիլէճէք տիր։

ԱԼԹԸՆՃԸ ՍԷՆԷ ՀՏԱԼ ՍԷՖԷՐ 9 — 1871 ԱՊՐԻԼ 17 ՃԻՄԱ ԻՐԹԷՍԻ ՍԱՊԱՀ — ԱՌԱՋՐԱՆԿԱ ԱՊՐԻԼ 29 — ՆԻՄԷՐՈ 1556

ԻԼԱՆԱԹ

ՐՈՊԷՐԴԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Այս վարժարանը մայիս 5/17ին պիտի փոխադրուի Ռումէլի Հիսարի նոր շէնքին մէջ։

Ընդունելութեան առաջարկութիւնները վերոյիշեալ ժամանակէն յառաջ ըլլալու են։

Վերատեսուչ
ՃՕՐՃ ՎՕՇՊԸՐՆԻ

Էյուպ Ճիվարընտա Էսկի-Եէնի մահելէսինտէ, պունատան ագաէմ մէշհուր օլան Էսկի-Եէնի համմամը իթթիռալինտէ պու քէրրէ միճէասիտէն ինչա օլունան թաթը սուրու համմամ, պէհէր հաֆթա ճիւմա իրթէսի, վէ ճիհարշէնպիհ կիւնէրի խրիսթիեան ֆամիլեալարընա մախսուս քիւշատ օլունուպ, վէ ճիւմա, վէ բազար կիւնէրի էրքէքլէրէ, վէ սայիր կիւնէր իսլամ ֆամիլեալարը իչին քիւշատ օլունաճաղը իլան օլունուր։ 3

Բէնատի հիւնէրի իւէ պուրաճա քէսպի շէօհրէթ իթմիշ օլան Թրապզօնլու Կարապետ աղա Բիւսկիւլեան, շիմտի շէհրի մէզպուրատան պուրատա կէլէրէք, իսթանպօլտա Նուրու Օսմանիյէտէ տիրէքլէր գարշուսընտա 37 նիւմէրօլու տիւքքեանը քիւշատ իյէմիշ տիր, վէ կէրէք մէզքիւր տիւքքեանտա, վէ կէրէք Պէյ օղլուտա գուլէ գարուսունտա Պեարոս ագա Գարրիէլեանըն 525 նիւմէրօլու մաղազասընտա, միւմայիլեյհն իմալ իյէտիկի իչէր, մէսէլա սավոնիւ տիւյմէլէր, պրօշլար, քիւրէքլէր, թիւթիւն գուլթուլարը, ալթուն վէ կիւմիւշ պիէզքէր, քէմէրլէր, վէ թօգալար վէ պունլարա էմսալ շէյլեր պուլունմագտա տրը։

Վէ իսթէնիլէն չէյլին իւզէրինէ մարդա վէ եազը եազըլաճաղը տախի խապեր վէրիլիր։

Միլէթիմիզ չօճուգլարը էլ հիւնէրլերինտէ կիւնտէն կիւնէ իւէրու կիթմէքտէ օլուսուղունտան, հալիյէ մարգա իչին պասրըմը կիւզել եազըլարճա իհթիեաճ հասրլ օլմագտա լտի։ Զաթըն պիրիսի շու իհթիեաճը կէօրէրէք, իքի տիւրլիւ եանի կօթիք վէ անէվաթօ իչին կիւզել եազըլար թապ իթտիրմիշ տիր, վէ Գաֆֆեան պիրաէրլէր տիւքքեանընտա 60 ար բարատա սաթըլմագտա տրը։

ՀՐԱՀԱՆԳ
ՇԵՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՄ
ՇԵՐԱՄ ՍՆՈՒՑԱՆԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Իրէք պէօճէյի Թէրպիյէսինէ տայիր Թալիմաթ

Մէզքիւր Ֆայիսէլէ Բիսալէ, Իսթանպօլտա Յագա-Եօղուչունտա վագը Գաֆֆեան պիրաէրլէր քիթապճը տիւքքեանընտա 60ար փարատա սաթըլմագտա տրը։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐԱՑ
ՊԱՑՄԱՆՔ

Միոյ տոմակի կին 3 դահեկան։ Տոմակաց թիւը 1000 օրինակ է, ուստի իւրաքանչիւր թիւը մէկ մէկ գիրք կամ տետրակ պիտի շահի անկորուսա։

250 տոմակ ծախուելէն անմիջապէս վերջը վիճակահանութեան օրը մէկ երկու լրագրաց մէջ ծանուցուելով, նոյն շաբթուան յառաջիկայ կիրակին պիտի սկսուի քաշուիլ ծախուած թուոց վրայ, ի Քիւրքճի խան վարի հարկ թիւ 26 մեր Տպարանին մէջ,

Տոմակ չունեցող անձինք ներս չէ պիտի ընդունուին։

Վիճակահանութեան տրուած գրքերըն են, պատմական, արհեստական, կրօնական, վիպասանական, քերթուած եւ թատերական եւայլն։

1871 ապրիլ 1 Յովհ. Գաֆֆեան

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ
ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ
Ի

Մ. Վարդապետ Մուրատեանց յառաքելական ուխտէ սրբոց յԱկոռեանց,

Երուսաղէմտէ կիւզելճէ թապ ու նէշը իսիրմիշ օլան պու օգուտմաեա շաեան քիթապ, հէրքէսին անլաեաճաղը լեսան իւզրէ օլուպ, 320 սահիֆիտէն իպարէթ օլսուղու, վէ ճիլոլէնմիշ պուլունտուղու հալտէ, թէմիզ բարա օլարագ 7 շէր ղուրուշա սաթըլմագտա տրը։

ԹԱՏՐՕՆ
ԲԱՐԵՍԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ց'ՕՐԹԱԳԻՒՂ

Արտաքոյ կարգի փառաւոր ներկայացումն Ի ՆՊԱՍՏ

Սրբոց Թարգմանչաց վարժարանի աղքատիկ մանկուոյն

17/29 ապրիլ 1871 շաբաթ գիշեր
'Ի ժամ ճիշտ 2

ԽՈՍՐՈՎ

Ողբերգութիւն 'Ի հինգ արարս
ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Պ. Թ. ԹԵՐԶԵԱՆԻ
Գոնֆէրանս երգ ի Դաղղիերէն բարբառ
Պայատէռ » » » պարախառն
Հիբ,Հիբ,Հօրա » » » »

ԵՐԳԵԱԼ ՅՕՐԻՈՐԴ ՏԻՒԶԵՐԷ
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Տոմակները այսօրուընէ կ' ծախուին Օրթագիւղ ճխավաճառ Մովսէս աղա Փափազեանի խանութը. Թաշ Ներսէսեան մեծ փողոց թիւ 116.

ԻԼԱՆ

Ասաքիրի Շահանէ իչիւն 34,000 մէթրօ գօյու լաճիվէրտ չուհանըն մէթրօսու 56, վէ 900 մէթրօ աղբը կիւվէզ չուհանըն մէթրօսու 50, վէ 2600 մէթրօ անգրտի զսպրթան չուհանըն մէթրօսու 55, վէ 700 մէթրօ լաճիվէրտ գասթօրըն մէթրօսու 120, վէ 400 մէթրօ եէշել չուհանըն մէթրօսու 60, վէ լիւզումի մրգտար աղբը մայի չուհա իլէ, պէեազ չուհանըն մէթրօլարը 50 շէր ղրշ թալիպլէրինտէ գալմըշ, վէ գարարը գաթիլէրի նիսանըն 20 ինճի սալը կիւնիւնէ թէրք գելընմըշ օլմագլէ, թալէպլէրին սաաթ ալթըտա Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

Էվգաֆի Հիւմայուն խազինէսինին Թօփ-գաբու սէրայի հիւմայունի տախիլինտէ խազինէի խասսէի շահանէ իթթիսալինտէ վագի աճիգ տայիրէսինին շէրայիթի մալիւմէ իլէ պէհէր զըրա թէրպիյիսի 20 ղշա թալիպի էօհտէսինտէ թէգարրուր իթտիկինտէն, պու միգտարտէն զիեատէ իլէ թալիպի օլտուղը հալտէ մահը հալին օն տէօրտիւնճի բէնճէշէնպիհ կիւնինէ գատար մէճլիսի թէֆթիշէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

ԹԻՒՐՔԻԱՆԸՆ ՏԷՑԵՈՒՆԱԹ

Մ. Տրալի Պէքսթըր նամ սահիպ շէօհրէթ սթաթիսթիգ, Տէվլէթի Ալիէնին 1854 սէնէսինտէն պէրու իթտիյի իսթիդրազլարը եէքիւնինի, վէ օնատան պէրու էօտէնէնլէր իլէ, պազը դալան մէպլաղլարը, աթիտէքի սուրէթտէ պէեան իյլէմիշ տիր։

Սէնէսինտէ	Ինկ. լիրասը.	Շիմտի
1854	3,000,000	2,302,000
1855	5,000,000	4,248,000
1858	5,000,000	4,251,000
1860	2,070,000	1,800,000
1862	8,000,000	6,724,700
1863	8,000,000	7,080,000
1865	36,363,640	36,363,640
1866	6,000,000	5,274,500
1868	2,500,000	2,500,000
1869	22,222,220	22,000,000
Ինկ. լիրասը	98,155,860	92,544,340

—Սալթանաթը սէնիեէնին, Սօսիէթէ Ժէնէրալ գումբանեաբընտան, 1,200,000 լիրա իսթիդրազ իթմիշ օլտուղու սէօյլէնմէքտէ տիր։

—Շիմտիեէ տէկին, թէլէկրաֆ թէլլէրինին պաշլարը իչին Էւրոպատան, խայլիճէ ագճէ սարֆ իտիլէրէք ճէլպ օլունմագտա օլան պէեազ ֆինճանլարընն Զանագ-գալէասը ֆապրիգալարընտա իմալ օլունմասը Ճէզայիրի պահրի սէֆիտ վիլայէթի վալիսի թարաֆընտան էմր օլունմուշ տուր։

—Խրրիսթիեանլարտան տախի ասքէր ալընաճաղընը կէչէն կիւն պիլտիրմիշդ տիր. սօնրատան ալընան մալիւմաթլարա նէզարէն, եալընըզ էեալէթլէրտէքի խրրիսթիեանլարտան ասքէր ալընմաերպ, իսթանպօլտա իսքեան իտէն խրրիսթիեանլարտան տախի ասքէր ալընաճագ տրը։

— Ի՞չ պու բազար իրթէսի կիւնիւ խրրվաթըն պիրի ֆլօրէտտա քէնտի արգատաշլարընտան պիրիսինի վուրուպ էօլտիւրմիւշ տիւր։

—Օտէսատա զարարտիտէ օլան Եէհուտիլէրէ թէվզի օլունմագ իւզրէ պու տէֆա իսթանպօլտա պիր իեանէ տէֆթէրի գիւշատ օլունարագ, Ռում թիւճճարլարընտան էն պէօյիւքլէրի իւչէր պէշէր եիւզ լիրա վիրմէքտէ օլտուգլարը զազէթալարտա օգուտմուշ տուր։

Ռում միլլէթի սահիպ սէրվէթի, մէ տէնիյյէթ իդթիզասընճա, մէտհ ու սէնատա շաեան սուրէթտէ, քէնտի սախավէթինի հէր եէրտէ իպրազ իթմէքտէ տիր. տարօսու պիզիմ տույղուսուզ զէնկինլէրէ։

Պիր ատամա գըրդ կիւն տէլի տէնիլիր իսէ, սահիհէն տէլի օլուր տէմիշլէր. զանն իտէրսինքի պիզիմ զէնկինլէրտէ շու տարզը մէսէլի թասահիգ իթմէյէ չալըշմագտա տրըլար։ Կէչէն սէնէ Պէյօղլու պիւյիւք վէ տէհշէթլու եանկընը զուհուր իթտի, հէր միլլէթ հէր եէրտէն իմտատ վէ մուավէնէթէ եէթիշտի. վէ հարիգզէտէ օլանլարընն էքսէրի միլլէթիմիզտէն պուլունտուղու մէյտանտէ իքէն պիլէ, իշիմիզտէ պիր իեանէ տէֆթէրի քիւշատ իտիլտիկի կէօրիւլէմէտի։

Պիզ օլ վագթթ շու տույ ուսուզլուզու թագպիհ իյլէտիք. պազը միլլէթ իլլէթի օլան, վէ եալընըզ միւրայիլիք վէ միւտահէնէճիլիքլէ կէչինմէքտէ պուլունան ղազէթալարտա պիզի թագպիհ իյլէտիլէր, շիմտի հէր վուգուաթ պիզիմ սէօյլէտիկիմիզի թաստիգ իյլէմէքտէ տիր։

Ղարայիպի շունտատը քի, միլլէթիմիզտէ հէրքէս պիւյիւքլիք սէվտասընտա կէզիպ, վէ մէտհ ու սէնա պէքլէմէքտէ օլտուղու հալտէ, համիյյէթ ու սախավէթէ, վէ խայր ու սէվապ ֆազիլէթէ կէլտիկի կիպի, վուրտում տույմազ իլլէթինէ ուղրամագտա տրը։

—Պուրա ղազէթալարընտա օգուտուղունա կէօրէ, Մ. Ժան Ըսթէֆանօվիչ նամ Ռում միլլէթի պանքէրլէրինտէն պուլունան զաթ, մատմուազէլ Սէչեարի իլէ ագտը թէզէվվիճ իյլէմէսի միւնասիպէթիյլէ, քէնտի միլլէթլերի էօքսիւզլէր մէքթէպինէ 1000 ատէտ ինկիլիզ լիրասը իհտա իյլէմիշ տիր։

Նէ՛ պիւյիւք տույղու վէ նէ՛ պիւյիւք ֆազիլէթ, իշթէ պիր միլլէթին շան ու շէրէֆինի պէօյլէ զաթլար աբրարրլար, վէ իշթէ պիր միլլէթին թարիգը մէտէնիյյէթտէ իլէրուլէմէսինէ պէօյլէ ֆազիլէթլեր տէլալէթ իտէրլեր։

Ռում միլլէթինտէ պէօյլէ սահիպ սախավէթ վէ համիյյէթլեր զուհուրա կէլտիկինի հէր վագթթ կէօրմէքտէ վէ իշիթմէքտէ, վէ միլլէթիմիզ զէնկինլէրիյլէ թաթպիգ իթտիքճէ զիեատէսիյլէ մահգուն օլմագտաեըզ։

Իմտի, ինսանիյյէթ վէ մէտէնիյյէթ իսմինէ, Սթէֆանօվիչ էֆէնտիյէ իզհարը թէշէքքիւր իտէրիզ։

Միլլէթիմիզտէ պուլունան զէնկինլէր եիւզլէրճէ, վէ պինլէրճէ լիրալար սարֆ իտէրէք տիւյիւն, վաֆթիզ զիյնէթի վէ սայիր զիյնէթլեր վէ ղիեաֆէթլեր իճրա իտէրլեր, օլ արատա ազաճրգտա մէքթէպլէրի վէ ֆուգարալարը խաթրը կէթիրսէլեր, ճէէպա կիւնա՞հ մը իշլէմիշ օլուրլար։

ԻՍԹԱՆԲՈՒԼ, 17 ԱՊՐԻԼ

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

ԻՆԿԻԼԹԵՐՐԱ ՎԷ ԱՄԵՐԻԳԱ

Ալապամա Գազէթէ

Զէնտ սէնէտէն պէրու, Էվրոպա վէ Ամերիգա էհլի բոլթիգալարընը մէշղուլ իտէն, վէ պիր գաշ տէֆա, բոլթիքաճա հէր մէսէլէնին տախիլինտէ գան կէօրէն, եախոտ գան կէօսթէրէն վէվէլէճիլէր մարիֆէթի իլէ, հաթթա չօգալարընա իւրքիւնթիւլիք տախի վիրէճ պիր հալ քէսպ իտէն Ալապամա մէսէլէսի, թէքբարէն, պիւսպիւթիւն հալ օլուպ, մէյտանտան գալգմագ բատտէլէրինէ կէլմիշ տիր։

Պունտան խայլիճէ միւտտէթ մուգատտէմ տախի, մէզքիւր մէսէլէ, Ինկիլթերրաեա կէօնտերիլէն սապէդ Միւճթէմէյի Ամերիգա սէֆիրի Մ. Ռիվբրտի ճօնընը մարիֆէթի իլէ պիր տէֆա տահա, պիւսպիւթիւն հալ օլմագ տէրէճէլէր նէ կէլմիշ իտի. լաքին, Միւճթէմէյի Ամերիգանընը, տէյիլ խարիճի, իլլա տախիլի բոլթիգասը, մէզքիւր մէսէլէնին, պիր միւտտէթ տահա, մէյտանտա մէվ'ուտ պուլունմասընը մաթլուպ իյլէտիյինտէն, օլ վագթէքի մուվագգաթ ուզլաշմա, էօյլէճէ եիւզ իւսթի պրոգրէսը։

Սահիհէն ճէնք արաեանլար, եախոտ, քէնտի մէնֆաաթլարընը, ճէնք իհթիմալինի պագը սագլաեան հալլէրտէ պէքլէյէն ֆբրգալար։ Ռիվբրտի ճօնընընն թէրթիպ իյլէտիյի ահտնամէնէնին պօզուլմասը իւզէրինէ, քէնտի սէվինճլէրինի զապթ իտէմէտիլէր, վէ Ինկիլթերրա վէ Միւճթէմէյի Ամերիգա կիպի իքի մուազզամ հիւքիւմէթլէրին պիրիպիրլէրի իլէ չաթշաճագլարընը միւճէրրէպ ատտ իտիպ, եախոտ էօյլէ կէօսթէրէրէք, էօյլէ պիր հալ վուգուրինտէ, Էվրոպա տէվլէթլէրի մէվզլարընճա, նէ ազիմ թէպէտտիւլաթլար հուսուլէ կէլէճէյինի տախի, պիրէր պիրէր պէեան իտիպ, նիչէլէրէ գօրպու, վէ նիչէլէրէ տախի իւմիտ վիրտիլէր։

Մէզքիւր վէլվէլէնին թէէսիրի ազիմի, Կիրիտ իսեանընտա, քեամիլէն զահիրէ չէրգմէշ իտի։

Նասըլ քի օգուեանլարըմզա մալիւմ տիւր, մէզքիւր վէլվէլէլէրին հէր տէֆաքի մէյտանա չէրգէշլարընտա, տասլա, իթիպար իտիլէճէք էսասլարը պուլունմասըշընը պէեան իթմիշ, վէ Ինկիլթերրա իլէ Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթլէրինին, Ալապամա մատտէսի իչին պիրիպիրլէրի իլէ մուհարեպէյէ թուլթուլաճագլարընը, ատէթա, խէեալաթ սըրասընա կէչիրմիշ իտիք։

Ամէլ խուսուս, Էվրոպա տէվլէթլէրինին, պիրիպիրլէրի հագգընտա օլան նիյէթ ուէֆքեաթլարը իճրասընա, Միւճթէմէյի Ամերիգանընը, պիր վէսիլէ օլուպ, շու եա պու տէվլէթէ խրտմէթ իթմիշ օլաճաղընը, միւմքինիզ պիր շէյ ատտ իթտիք, ֆագաթ, մուհագգագ սպէպլէր իլէ։

Միւճթէմէյի Ամերիգա, Հիւքիւմէթինի, Էվրոպա տէվլէթլէրի կիպի թուլթար իսէք, զիեատէսի իլէ եանըլըրզ։

Մէզքիւր Հիւքիւմէթին, տիւնեա իւզէրինտէ վար օլտուղու, նէ տէրէճէտէ պիր սահիհլիք իսէ, այնի տէրճէտէ, պաշգա պիր սահիհլիք տահա վար տըր։

Մէզքիւր սահիհլիք, Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթինին տուէլի սայիրէյէ այիտ օլան մէսէլէլէրէ, վէ ալել խուսուս, Էվրոպա իշլէրինէ միւտախէլէ իթմէմէսի տիր։

Էկէր, Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթի, Էվրոպա տէլէթլէրի իշլէրինէ միւտախէլէ իթմիշ, եանի պիր տէվլէթին, տիկէր պիր տէվլէթ հագգընտա օլան նիեէթ ու մագսէտի իճրասընա պիր վասըթա օլմուշ օլմագ իչին, Ալապամա մատտէսինտէն, Ինկիլթերրա իլէ մուհարեպէյէ թուլթուլաճագ իտի իսէ, պու շէյի, միւմքինսիզ ատտ իթմէմիզտէն զիեատէ հագգը պիր շէյ օլմագ իտի։

Իմտի, պալէատէ զիքը իթտիյիմիզ կիպի վէլվէլէլէր, խէեալի գօրգու վէ խէեալի իւմիտտէն պաշգա պիր շէյ տէյիլ իտի։

Պաշգա շէյ տիր, էկէր մատտէ, տօղրուտան տօղրու Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթինին նամուսունա, վէ հուգուգու թապիիսինէ այիտ պիր մատտէ օլմուշ օլուր իսէ։

Լաքին, պագալըմ Ալապամա մատտէսի, պու գապիտէ՞ն մի տիր։

Միւճթէմէյի Ամերիգանընը, ճէնուպի էեալէթլէրի, Շիմալի էեալէթլէրտէն այրըլըպ, քէնտի պաշլարընա միւսթագիլ պիր հիւքիւմէթ օլմագլըղա գալգըշտըգլարընտա։ Շիմալի էեալէթլէր, էօքի պիրլիյի պօզմագ իչին, էսիրլիյին պագը գալմասընը, ֆագաթ սալէն, այրըլըպ քէնտի պաշլարընա օլմագլըղը խաթէյէն ճէնուպի էեալէթլէրի, սիլահ մարիֆէթի իլէ, պիրլիք տայիրէսի տախիլինտէ սագլամաեա գալգըշտըլար, վէ պու եիւզտէն, ուզուն վէ գանլը պիր տախիլի մուհարեպէ աշրլար։

Մէզքիւր մուհարեպէտէ, տօնանմա, Շիմալիլէրին եէտինտէ պուլունաուղունտաե, պունլար, ճէնուպիլէրին քեաֆֆէյի լիմանլարընը ապլոգա իտիպ, թիւճճարլըգլարընն մէնպաընը գաբատրլար։

Զիւնքի, ճէնուպիլէրին, էն պաշլը, վէ քէնտի հաեաթլարը էսասը օլան ախզուրթա, քէնտի բամուգ մահսուլլարը օլուպ, լիմանլարը գաբանտրգտա, մէզքիւր մահսուլլարը, իսքէլէլէր պաշընտա չիւրիւմէյէ պաշլատը, վէ սէնէվի միլեօնլարճա լիրա հասըլաթլարը մէնպաը, պու սուրէթլէ գուրուսմուշ օլտու։

Շիմալիլէր, պու սուրէթլէ, ճէնուպիլէրին ախզուրթասընա, բէք պիյիւք պիր քէտէր վիրտիքլէրինտէ, պու սօնրաքիլէր տախի, Շիմալիլէրին թիւճճարլըղընա, մուգապէլէյի պիլ միսլ իճրասընա գալգըշտըլար։

Լաքին, մատամ քի քէնտի լիմանլարը գաբալը իտի, Շիմալիլէրին տէնիզ թիւճճարլըղընը գօվալամագ իչին, մահէլլի սայիրէտէն, ճէնկ կէմիլէրի թէտարիքինէ մէճպուր օլտուլար, վէ օլ խուսուստա, էն մէնֆաաթլը թարիգ, Ինկիլթերրանընն, կէմի եաբան ֆապրիգալարընա միւրաճաաթ իթմէքլիք իտի։

Ալապամա, Ֆլօրիտա, վէ սայիր ճէնք կէմիլէրի, իշթէ պու սուրէթլէ, Ինկիլթերրա լիմանլարընտան չէրգէպ, Շիմալիլէրին, տէնիզ թիւճճարլըղընը խարապ իթմէյէ պաշլատըլար։

Ամբլ միւնազաանընն էսասը պու տուր։

Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթի, Ինկիլթերրա տէվլէթինէ, շունու սէօյլէմիշ իտի։

«Պէնիմ իլէ տօսթլուքտա պուլունտուղուն հալտէ, պէնիմ սըրլարըմա, ճէնք կէմիլէրի թէտարիք իթտին քի, պէնիմ տէնիզ թիւճճարլըղըմը վուրուպ խարապ իթսէյնիզ։

«Իմտի, իթտիյին տուշմէնլիք իչին, ոֆվ տիլէմէլիսին, վէ սէպէպ օլտուղուն զարար ու զիեանըմ իչին տախի, պիր թազմինաթ վիրմէլիսին»։

Պունտա իքի մէսէլէ վար տըր։

1—Ինկիլթերրա տէվլէթի, քէնտինէ տօսթ պուլունան պիր հիւքիւմէթին, սըլարընա՞ մը էօյլէ պիր մատտէն իթմիշ տիր։

2—Քէնտի լիմանլարընտան չէգան սէֆինէլէրին, էճնէպի սանճաղը, էճնէպի գաբատանը, էճնէպի թայիֆէսի, վէ էճնէպի պահրիյէ նէֆէրլէրի թահթընտա պուլունմուշ օլտուքլարը հալտէ, քէնտինէ տօսթ պուլունան պիր հիւքիւմէթէ վիրտիքլէրի զարար ու զիեանա մէսուլ թուլթուլապիլի՞ր մի։

Պիրինճի մէսէլէտէ, հագգ, քեամիլէն Ինկիլթերրանընն եէտինտէ տիր։

Վագտա, Շիմալիլէր, մուհարեպէնին սօնունա գատտար, ճէնուպլէրի, անճագ-ը տէյի թանըտրլար. հալ պու քի, Ինկիլթերրա տէվլէթի, Ֆրանսանընն տախի իթմիշ օլտուղու կիպի, ճէնուպլէրի, մուհարեպէ (պէլիժէրան) տէյի թանըմըշ, վէ պու սուրէթլէ, անլէրի, ասըլըգ տայիրէսինտէն չէգարըպ, քէնտիլէրէ, նիզամլը պիր իտարէ սահիպլիյի սրքաթը վիրմիշ իտի։

Զիւնքի, ճէնուպիլէրին տախի, պիր գաշ սէնէ մուհարեպէյէ գարշը գօեան նիզամլը օրտուլարը, այրը իտարէլէրի, այրը սանճագլարը, այրը Բէյիսլէրի, այրը վիւքէլլարը, պիր գաշ տէվլէթլիք այրը մէմալիքլէրի, այրը բայթախթալարը, վէլհասըլ, պիր տէվլէթին հէր նէ նիզամլը թէշքիլաթը պուլունապիլիր իսէ, քեաֆֆէյի տախի, քէնտիլէրինտէ մէվճուտ պուլունմագտա տըր։

Իմտի, անլէրի, ոչ տէյի թանըմագլըգ, իքրաթ մէրթէպէտէ հագգսըզ պիր շէյ իտի։

Ինկիլթերրա տէվլէթի, ճէնուպլէրի, ասը տէյի թանըմատըղը հալտէ, Շիմալիլէրէ, նէ տէրէճէտէ սէրպէսթիյէթլէ, կէմի վէ սայիրէ վէրիլմէսի իչին քէնտի թէպաալարընա բուխսաթ վիրէպիլիր իտի իսէ, ճէնուպլէրէ վէրիլմէսինէ տախի, այնի բուխսաթը վիրմէյէ մէճպուր իտի. չիւնքի, անլէրի, մահուչի թանըմասը իլէ, մուհարեպէ հէնկեամընտա, Շիմալիլէրէ միւսավի թանըմագտա իտի։

Իքինճի մէսէլէ տախի, պիրինճիսի իլէ պէրաբեր հալլ օլմուշ սաեըլըր։

Ճէնուպլէրէ, կէմի վէ սայիրէ վիրէն, Ինկիլթերրա տէվլէթի տէյիլ իսէ, իլլա Ինկիլիզ թիւճճարլարը իտիլէր։

Վէ նասըլ քի պու տէֆա, Ամերիգա թիւճճարլարը, Ֆրանսաեա, թօքլար, միթրայեէօզլէր, չէչխանէլի թիւֆէնքլէր, վէ հատտ ու հիսապա կէլմէզ ճէպխանէ վէ սայիրէ կէօնտերտիքլէրինտէ, Նէ Ամերիգա հիւքիւմէթի, անըն էօնիւնիւ ալմագլըղա չէգէշմէշ։ վէ Նէ տէ Բրուսիա, օլ պաղտէ, Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթինէ պիր շիքեայէթ իտէպիլմիշ տիր։

Զիւնքի մէզքիւր օիլահլարը վիրէն, հիւքիւմէթ տէյիլ իտի, իլլա թիւճճարլար. վէ Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթի, նէ սուրէթլէ, քէնտի թէպաալարընա, «մալինիզի ֆիլանա սաթըն վէ ֆիլանա սաթմաերն» տիեէմէզ իտի իսէ, Ինկիլթերրա տէվլէթի տախի, թըպգը անըն կիպի, քէնտի թիւճճարլարընա, «ճէնուպլէրէ կէմի սաթմաերն» տիեէմէզ իտի։

Պաշգա շէյ տիր էկէր, Ալապամա վէ րէֆիքլէրի սիլահլանմըշ օլտուգլարը հալտէ, Ինկիլթերրա հիւքիւմէթինին թէրսանէլէրինտէն չէգմըշ օլաալար իտի. չիւնքի օլ վագթի մուհարեպէտէ, Ինկիլթերրա հիւքիւմէթի, ճէնուպլէր իլէ պիրլէշմիշ տիմէք օլուր իտի։

Վագտա, Ֆրանսա իլէ Բրուսիա, հէր նէ իտիլէր իսէ, Ամերիգանընն ճէնուպլէրի իլէ Շիմալիլէրի տախի այնիսի տէյիլլէր իտի, լաքին մէզքիւր ֆարգ մուհարեպէ հէնկեամընտա, իքիսինին տախի մահուրէդ թանըլարագ, միւսավի ատտ իտիլմէլէրի իլէ մահվ օլուր։

Պիյիւք պիր ֆարք տահա վար տըր։

Ալապամա, վագտա Ինկիլթերրա լիմանլարընտա եաբըլմըշ տըր, լաքին, սըրֆ պիր թիւճճար կէմիսի մագամընտա մէզքիւր լիմանլարտան չէգէպ, Բօրթուկալ հիւքիւմէթի զիրի իտարէսինտէ պուլունան պիր ատտեա կիթմիշ, վէ մէզքիւր ատտատա, քէնտի թօքլարընը թէտարիք իտիպ սիլահլանմըշ տըր։

Իմտի, մէզքիւր սէֆինէնին, քէնտի թօքլարը իլէ, Շիմալիլէրէ վիրտի զարար ու զիեանա պիր թազմինաթ մաթլուպ իթմէք, վէ անըն իչին, պիր հիւքիւմէթի մէսուլ թուլթագ լազըմ կէլիր իսէ, մէզքիւր թազմինաթ, Ինկիլթերրատան զիեատէ, Բօրթուկալ հիւքիւմէթինտէն թալէպ իտիլմէլի, վէ անընն իչին, Ինկիլթերրատան զիեատէ, Բօրթուկալ հիւքիւմէթի մէսուլ թուլթուլմալը տըր։

Իմտի նասըլ քի կէօրիւնիւր, Ինկիլթերրա տէվլէթի, Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթինէ գարշը, աշիքեար պիր խուսուսիյէթտէ պուլունմուշ, վէ անընն նամուսունա, վէ հուգուգու թապիիսինէ թօգունմուշ տէյիլ տիր։

Վէ Ինկիլթերրանընն թավր ու հարէքէթի, էօյլէ պիր հալտէն, նէ տէրէճէտէ ուզագ պուլունմագտա իսէ, Ինկիլթերրա իլէ Միւճթէմէյի Ամերիգանընն, մէզքիւր մէսէլէտէն տօլաեը, պիրիպիրլէրի իլէ մուհարեպէյէ թուլթուլաճագլարը, անտէն տէրէճէյի նիհահաեէտէ ուզագ պուլունմագտա տըր։

Ինկիլթերրա հիւքիւմէթի, ոֆվ տիլէմէք մատտէսինի, հագգը սարիհէսի իլէ, քեամիլէն ըէտտ իթտի. լաքին պիր խուսուս վար տըր քի, անտէ, Միւճթէմէյի Ամերիգանընն հագգընը թանըմագտա տըր։

Ալապամա, թիւճճար սէֆինէսի մագամընտա, Ինկիլթերրատան սաթըն աըընտրգաան, վէ սայիր պիր հիւքիւմէթ լիմանընտա սիլահլանըպ, պիր ճէնք կէմիսի հէյեէթի քէսպ իթտիքաէն, վէ տիւշմէնին թիւճճար կէմիլէրինի վուրուպ պաթըրմաեա պաշլատըգտան սօնրա, պիր գաշ տէֆա, Ինկիլթերրա հիւքմիւ թահթընտա պուլունան պագը լիմանլարտան, պագը կէօնէ մուավէնէթլէր պուլմուշ, վէ Ինկիլթերրա հիւքիւմէթի, մէզքիւր մուավէնէթլէրի մէն էյլէմէմիշ իտի։

Ամերիգալըլար տէրլէր քի, էկէր Ինկիլթերրա հիւքիւմէթի, Ալապամանընն, Ինկիլիզլէրտէն պագը մուավէնէթլէր կէօրմէսինի մէն իթմիշ օլաա իտի, մէզքիւր սէֆինէ, ուզուն միւտտէթ, չէգ տէնիզլէրտէ պարընամագ, վէ Ամերիգանընն տէնիզ թիւճճարլըղընա, օլ գատտար զարար վիրէմէզ իտի։

Ինկիլթերրա հիւքիւմէթի, թըպգը Ֆրանսա կիպի տիւշիւնէրէք, Շիմալիլէր իլէ ճէնուպլէրէ թէքբարէն պիրիպիրլէրի իլէ պիրլէշմէլէրինի միւմքինիզ ատտ իթմիշ օլտուղունտան, իլէրուտէ մուարազաեա սէպէպիյէթ վիրէպիլիր օլան մէզքիւր հալլէր իւզէրինէ, չօգլուգ դայտ իթմէքտէ տէյիլ իտի։

Լաքին, իշլէրին նէթիճէսի, քէնտի զանընընն մուղայիրինտէ գարար գէլլը. վէ չիմտի, Ամերիգալըլարըն մէզքիւր էօզրիւնիւ թանըեարագ, վագը օլան զարար ու զիեանա պիր թազմինաթ վիրէճէք տիր։

Վագտա պու հալլէր, Միւճթէմէյի Ամերիգատան պաշգա, սայիր պիր

տէվլէթ իշին, պիր մուհաբէպէ վէսիլէսի օլաճագ գատար էհէմմիեէթտէն մահրում սաեբլամազլար իտի. լ ։քին նասըլ քի տէտիք։ Միւճթէմէյի Ամերիգա հիւքիւմէթի, մուհարէպէ արաեան հիւքիւմէթլէրտէն տէյիլ տիր. իմտի, գարշըսընտա պուլունան տէվլէթ տախի, ինկիլթէրրա տէվլէթի կիպի, քէնտի մէնֆաաթընը սուլհտա արաեան պիր տէվլէթ օլտուքտա, մուհարէպէ իհթիմալի, պիւսպիւլթիւն մահվ օլմագ տէրէճէլէրինէ կէլմիշ օլուր։

Իյի էմմա, Ալապամա մատտէսի, էկէր օլ գատար պիւյիւք պիր էհէմմիեէթ վէրիլէճէք մատտե տէյիլ իտի իսէ, նէ՞ սէպէպլէ, սէնէլէրճէ սիւրիւքլէնիպ, հալէա մէյտանտան գալգմամըշ տըր։

Պունուն սէպէպի, թարաֆէյինին տախիլի խուսուսլարընտա պուլունմագտա տըր։

Ալապամա մատտէսի մէյտանա չըգտըգտա, Ամերիգա էհալիսի, զաթէն, ինկիլիզլէրէ գարշը, օլ գատար պիր ատավէթտէ պուլունմագտա, վէ ինկիլիզլէր տախի, գարշըլըգ օլարագ, օլ գատար, պուղդ ու ատավէթ իզհար իթմէքտէ իտիլէր քի, կէրէք Միւճթէմէյի Ամերիգա վէ կէրէք ինկիլթէրրա հիւքիւմէթլէրինին, քէնտի արզու իյլէտիքլէրի կիպի, մէկքիւր մատտէյի, սուլհ ու սալահ իւզրէ սըրաեա գոյմալարը, միւմքինսիզ օլմասա պիլէ, բէք միւշքիլ պիր շէյ օլաճագ իտի։

Իմտի, իշի ուզատըպ, քէնտի էհալիլէրինի, հիտտէթլէրի թէնքին օլանա գատար օեալանտըրտըլար, վէ շիմտի, կէրէք ինկիլթէրրա վէ կէրէք Միւճթէմէյի Ամերիգա էհալիլէրի, թամ մէտէնի միլլէթլէրէ եագրշը սուրէթտէ պիրիպիրլէրինին սէօզիւնիւ պիր իյիճէ անլաեաճագ գատար սըրաեա կիրմիշ օլտուքլարընտան, պիրիսինին հիւքիւմէթի, թազմինաթ վիրմէք, վէ տիկէրինինքի տախի, աֆվ իթմէքլիյի թալեպ իթմէքլիքտէն վազ կէչմէք էասը իւզրինէ, պիր ուզլաշմա հուսուլէ կէթիրմէյէ մուվաֆֆագ օլմուշլար տըր։

Միւճթէմէյի Ամերիգանընը, մէզքիւր մատտէնին հալլինի կէճրրտիրմէք իշին, պաշգա պիր սէպէպի տահա վար տըր։

Հէր մէմալիքտէ օլտուղու կիպի, Միւճթէմէյի Ամերիգատա տախի, խարիճի բօլիթիգա իլէ մէշղուլ օլան, ֆագաթ ուֆագ պիր ֆըրգա վար տըր։

Պունլարա պիր սէրմայէ լազըմ տըր. վէ Ալապամա մատտէսինտէն զիեատէ զարարսըզ վէ խօշնուտ օլունաճագ պիր մէշղուլիեէթ պուլունմամազ իտի։

Մէզքիւր ֆըրգա, տահա պիր դաշ սէնէ, մէզքիւր մէշղուլիեէթտէ տէվամ իտէճէյի իլէ քէնտինի թէսէլլի իտէպիլիր. լաքին պիր տէֆա տահա տէրիզ քի, քէնտի մէնֆաաթլարընը մուհարէպէտէ, Հաքսօտ մուհարէպէ իհթիմալինին պագը գալմասընտա արաեանլար իշին, Ալապամա մատտէսինտէն պիր խաբը եօգ տուր։

ԲՐԷՆՆ ԿՕՐՉԱԳՕՖ

Բալ մալ կազէթ նամ Լօնտրա գազէթասընդն, Սէն–Բէդրսպուրկտա պուլունան մուխպիրի, շէօյլէ եազմըշ տըր։

«Պու կիւնքի հավատիս, պիր Ռուսիա հիւքմտարը թարաֆընտան, պիր թէպաեա վէրիլմիշ օլան էն եիւքսէք պիր շէրէֆի հէնուզ ալզ իտէն Բրէնն Կօրչագօֆուն, մէմուրիեէթտէն կէրի չէքիլմէսինէ տայիր մուալլագտա գալան մատտէ հագգընտա տըր։

«Մէզքիւր չէրէֆ, «զաթը ալիէրի» իւնվանը օլուպ, պու իւնվան, քէնտի շէօհրէթլէրինին տէրէճէյի նիհայէսինէ վարմըշ օլտուգլարը վագթի. Մէնչիգօֆա, Սուվարօֆա, վէ Բասքիէվիչ վէրիլմիշ օլան իւնվան տըր։

«Բրէնսին սրհհէթի պէտէնիեէսի, խարիճիյէ նազըրլըգը մէմուրիեէթինէ տէվամ իթմէսի իշին միւսաատտէ իթմէքտէ տէյիլ տիր. քի մէզքիւր մէմուրիեէթ, Ռուսիանընն քէնտի Շարդ բօլիթիգասընճա քէսպ իթտիյի չիմտիքի եէնի հալինտէ, խուսուսի իլէ, տահա զիեատէ չէթին օլաճագ տըր տէյի կէօրիւնմէքտէ տիր։ Պու ճիւմլէ, միւշարիլէյհ հազրէթլէրի, իմբէրաթօրլուղուն Պաշ վիւքէլասը մագամընտա, վիւքէլա իւզէրինէ, պիր նէվի ումումի պիր նէզարէթ իթմէյէ տէվամ իտէճէք տիր։

«Բէնտի եէրինէ, քիմին խարիճիյէ նազըրը նասպ իտիլէճէյի իւզէրինէ, թապիեաթը իլէ, չօգ պուլուշլար օլմագտա տըր. լաքին, հէբսինտէն զիեատէ իհթիմալտէն կէօրիւնտիւյիւ իւզրէ, եա ինկիլթէրրատա սէֆիր պուլունան Պարօն Պրիւնօֆ, եախօտ, իսթանպօլ սէֆիրի Ժէնէրալ Ինեաթիէֆ, միւշարիլէյհին եէրինէ կէչէճէք տիր։

«Պարօն Պրիւնօֆ, սուլհ բօլիթիգասը, վէ Ժէնէրալ Ինեաթիէֆ տախի, մուհարէպէ բօլիթիգասը իզհար իթմէքտէ տիր տէյի զանն օլունուր։

«Պու ճիւմլէ, շուրասը բէք սահիհ տիր քի, եէնի խարիճիյէ նազըրը, հէր քիմ տախի օլմուշ օլսա, նէ իմբէրաթօր, վէ նէտտէ Բրէնս Կօրչագօֆ, պիր ճէնկեավէր բօլիթիգա թարիգի քիշատ իթմէքլէյէ մէյեալ օլմատըգլարընտան, հէնուզ, իշլէրի, բէք միւսթաճէլ սուրէթտէ օ սըրալարա վարտըրամաեաճագ տըր։

«Շիմտիքի հալտէ, ըէսմի տայիրէլէրտէ մէվզըյի իճրայէ գօնան տէրս, չունտան իպարէթ տիր. եանի, Բքրուսիա հագգընտա, ուճ տէրէճէտէ պիր տօսթլուգ կէօսթէրմէք, վէ Սլավլարը պիրլէյի մէյլիեաթլարընա, տսլա թէչվիգաթ կէօսթէրմէք։

«Ռուսիանընն պաշլըճա դազէթալարը, վէ հաթտա Մօսքօու կազէթ կիպի, աշուրի մէրթէպէտէ միլլէթ թարաֆկիրի օլան դազէթալար տախի իշլէրինտէ օլտուղու հալտէ, քեաֆֆէսիտէ, շիմտի, Սլավլարընն պիրլէյի, պիր բիւեա տըր տիմէքտէ տիրլէր. վէ Ավրսթրիա իլէ Թուրքիա տէվլէթլէրի իտարէսի թահթընտա պուլունան Սլավ ճինսլէրի, քէնտիլէրինի, էճնէպինին պօեունտուրուղունտան ազատ գըլմագլըգա գալգըշաճագ օլսալար պիլէ, անլէրէ իմտատ իթմէքլիք։ Ռուսիանընն վազիֆէսինտէն օլմամալը տըր տէյի պէյան իթմէքտէ տիրլէր։

«Ռուսիա հիւքիւմէթինէն, Սլավլար պիրլիյի հագգընտա նէ գիւիւմտէ պուլունմուշ օլմասը, կէչէն կիւն, իքի նէֆէր պիւյիւք օֆիչեալլարընն, Սլավլար գօմիթէսի ըէյիսի իլէ իթմիշ օլտուգլարը միքեալէմէտէն, աշիքեար սուրէթտէ անլաշըլապիլիր։

«Մէրգում գօմիթէ ըէյիսի, Սլավլար պիրլիյի էֆքէարընը, Զէխլէր վէ սայիր Սլավ հհալիլէրի իշինէ եայմագ իշին, գօմիթէնին մէվզըեի իճրայէ վազ էյլէմիշ օլտուղու պազը թէտպիրլէրի նագշ ու պէեան իթտիքտէ, մէրգուման օֆիչեալլարտան պիրիսի, շէօյլէ տէտի։

«Տէլի գանը, պու իշի պէր թարաֆ էթ, Սլավլարընն նէ կուսթօլարը վէ նէ տէ շէօհրէթլէրի վար տըր։»։

Տիկէր օֆիչեալ տախի, Զէխլէրին, շիմտի, Ալմանեալըլանմըշ օլաուքլարընը, վէ անլէրի ուսիա թէէսսիրի թահթընա ալմագլարդա չըգըշմագլըգընն հէմ պիհուտէ, վէ հէմտէ թէհլիքէլի պիր թէչէպպիւսաթ օլմասընը իլավէ իթմիշ տիր։

ԱԼՄԱՆԵԱ ՄԻՒՏԱԽԷԼԷՍԻ

Բալ Մալ Կազէթտէ շէօյլէ օգունմուշ տուր։

Ալմանեալըլարընն հէր հալտէ միւտախէլ իտէճէքլէրի հավատիսի, թէքրարէն շուեու պուլմուշ տուր։

Պիր ըիվայէթէ կէօրէ, Ալմանեա Հիւքիւմէթի, Ֆրանսըզ Հիւքիւմէթինին, հարպ թազմինաթընը թէեմիլեէ իթմէք իւզրէ քեաֆի սաեբլաճագ թէէմինաթ վիրէմէզ օլմասընը սեպէպ կէօսթէրէրէք, միւտախէլէ իթմէք նիեէթինտէ պուլունմուշ օլմասընը պէեան իթմիշ տիր. վէ Բրէնս Պիզմարգ, Մ. Թիէրտէն ալտըղը բրօթէսթօեա ճէվապ վիրէրէք, Բրուսիա հիւքիւմէթինին, եալընըզ Մ. Թիէրի, Ֆրանսա Հիւքիւմէթինին պաշը տէյի թանըմըշ, լաքին, իսթիլալըն ղալէպէ իտէճէյի իհթիմալտէն կէօրիւնտիւքտէ, միւտախէլէ իթմէքլիք հուգուգունու քէնտինէ սագլամըշ օլմասընը տախի պէեան իթմիշ տիր։

«Բէզալիք տէնիր քի, Մ. Թիէր, Ալմանեալըլարընն միւտախէլէյէ գալգըշըգլարընը կէօրտիւքտէ, իսթիֆա իտէճէյինի պիլտիրմիշ տիր։

Հալ պու քի, Պէրլինտէքի Բրովէնսիալ Նամ զազէթա, Ալմանեալըլարընն միւտախէլէ իթմէք նիեէթի կէօսթէրմիշ օլմալարընը, պիւսպիւթիւն եալանա չըգարմագտա, վէ Ալմանեանընն մէնֆաաթլարը աղըր սուրէթտէ թէհլիքէ թահթընտա պուլունմատըգճա, էօյլէ պիր միւտախէլէ իտիլմէյէճէյինի պէեան իթմէքտէ տիր։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱԳԱՊԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Աշըգա Պաղտատ ուզագ տէյիլ տիր տերլէր, սահիհ տիր, քիշինին գալպինտէ ֆազիլէթ տույդուսու օլտուղու թագտիրտէ, նէ վագթի մէն իտէպիլիր վէ նէ տէ ուզագլըգ նասըլ քի իզմիրլի Ստեփան էֆէնտի ճէվահիրճեան թա Ղիվըրրուլտան, պու տէֆա տախի, մէքթէպի մէզպուր հագգընտա տէրքեար օլան մուհապպէթինի իպրազ իլէ, իքի ատետ ինկիլեզ լեբասը իհտա վէ իրսալինէ հիմմէթ իլէ, թէչէքքիւրի ազիմիզի պատի օլմուշ տուր։

Նէֆսի իսթանպոլտա պուլունուպտա պէօյլէ ֆազիլէթլէրի ասլա տիւշիւնմէյէնլէր իլէ նիչէ ուզագ մահէլլէրտէ պուլունարագ տիւշիւնէնլէր թաթպիգ օլունատուգտա, ապա եէլլէրինտէ նէ՞գատար ֆարգը ազիմ պուլունտուղունուն ֆէհմ իտիլէճէկի աշքեար տըր, վէ իշթէ էհալի, պունտան պէյլի, շիմտիյէ գատար ատանտըրը կիպի ապանարագ, միլլէթին մէքթէպ, քիլիսէ վէ ֆուգարասընա, միպատի քիչիլէտտէ մէնֆաաթլարը թագ նմաեանկարա. պիր թարմ պատի հավա վէ կիւզել կիւզել սըֆաթլար վիրէրէք կէօյլէտ չըգարմաերպ, իյա անլէրի աերպիսեարագ թէրպիյէ իթմէլի, վէ եալընըզ խայրխահ լաթլարա հիւրմէթ վէ լիայէթ իյլէմէլի տիր։

* *

Ագապեան վարժարան շահիրտանընն պիր պիւյիւք ֆազիլէթինի պէեան իլէ, սայիս մէքթիպ շահիրտանընն տախի իպրէթ ատմասընն տավէթ իտէրլէր։

Պիր պուչուգ սէնէտէն պէրու քէնտի իշլէրինտէն քէյֆսիզ օլուպտա հէքիմ վէ իրաճ բարասը վիլմէյէ գուտրէթլէրի օլմաեանլարը գաեբրտրգլարընը, վէ հալա տախի շու ֆազիլէթի իճրա էյլէտքլէրինի չօգ տէֆա պիլտիրմիշեզ տիր։ Քէզալիք պիր իքինճի ընկերութիւնուն, միլլէթին թէնվիրի էֆքեարընա խըտմէթ իթմէք նիյէթի մէմտուհէսիյլէ բարա թօրլամագտա օլտուղու միսիլլու, եագրն կիւնլէրտէ իքի գըթա ընկերութիւն, վէ եախօտ տահա սահիհի եղբայրութիւն թեշքիլ իտիլտիկի մալիւմ տուր։

Մէզքիւր ուխուվվէթլերտէն պիրիսի Ֆուգարա շակիրտանա քիթապ վիրմէյէ պաշլաերպ, վէ տիկերի իսէ, պու սէնէ զէվաթը համիյէթքեարան թարաֆընտան, Ֆուգարա շակիրտանա էլպիսե պէտէլի իհտա օրանմատըղընն կէօրտիւկիւնտէն, վէ պու խուսուս իսէ մահզունիեէթի ազիմէլէրինի մուճրպ օլտուղունտան, շիմտիքի հալ 20նէ ֆէր չօճուղա էլպիսե եաբտըրմասա պաշլամըշլար տըր, վէ եաբտըրտըգլարը էլպիսե տախի, պիրէր պասմա ֆիսթան, պիրէր սօֆի կըզկալ, պիրէր գըրմըզը երուն իրէյինտէն շալ (քէնտիլէր էօրէճէքլէր), իքիշեր չէֆթ չօրապ վէ չօրապ պաղը, պիրէր չէֆթ գունտուրա, իքիշեր մէնտիլ, վէ պիրէր թարագտան իպարէթ օլուպ, ումարըզ քի իքիշեր գաթ տախի չամաշըր եաբաճագլար տըր։

Գանճանակլարընա պիրէր իքիշեր մանկըր իհտա իտէրէք, շակիրտանը շու եօլտա ֆազիլէթլերէ թէչվիգ իտէն զաթլար հագգընտա, կէրչի իգհարը թէչէքքիւր իտէրիզ, լաքին տիկեր թարաֆտան տախի էսէֆ իտէրիզ քի, թերպիյէլի միլլէթլերտէ կէօրիւլէն թէչվիգաթ տերէճաինին, պիզտէ անճագ պինտէ կիրիսի կէօրիւլէպիլմէքտէ տիր։

* *

Զօ սէնէլերտէն պէրու Փոկիչէ, վէ իքի հաֆթատան պէրու մէքթէպիմիզէ էթ վիրմէքտէ օլա ուսթա Թաշոնուն մախտումի, պու հաֆթա մէքթէպտէ թէշրիֆ իլէ կէզմիշ, վէ գանճանակլարտան եալընըզ պիրիսինի կէօրտիւկիւնտէ, 3 ատետ մէճիսիյէ իհտա իյլէտիլկինտէն, շակիրտան թարաֆընտան իգհարը թէչէքքիւր իտէրիզ։

. . . Տէր,

Ձեր յարգութեան հետ մասնաւորաբար տեսնուելու բարեբաղդութիւնը կամ արժանաւորութիւնը չունենալով, այս անգամ կը հարկադրիմ սոյն գրով կարծիքս յայտնել թէ. մեր երբեմն երբեմն յոդուածները զոր մեր յաջորդները խրախուսելու դիտմամբ գրած ենք, ձեր ազգասիրութենէն ընդունուելով պատուական Մանզումէյի միջոցաւ հրատարակուած են, սակայն կարծիք առնելով ձեր թերթերուն սահմանները աւելորդ յոդուածներու չներել կը խնդրեմ իմանալ, եթէ ճիշդ է կարծիքս երկտող գրով տեղեկացնէք մեզ, ապա թէ ոչ դարձեալ ձեր ազգասիրութեան կը կարօտինք, սոյն ներկայ յոդուածնիս ալ ընդունի, ձեր յարգական թերթին մէջ, որով կրկին շնորհապարտութիւնս ի սրտէ կը նուիրեմ ձեզ։

1871 ապրիլ 8 Էջմ. Գ. Տէրտէրեան

ԽՈՏՈՐՆԱԿ ԱՐԱՆՑ

ԽՈՏՈՐՆԱԿ ԿԻՆԵՐԸ

Ցարփաւոր սիրտը կարող չէ լռել, իզձերը ոգին վառելով զգալի հնչումներ կուտան լեզուին. սիրտը ինքնախօս է աղեսիցը վրայ ճառել եւ ջերմիկ եղանակներ հընչելու։ Կը հառաչէ կը ճառէ կը բացագանչէ, ինչպէս սիրահարը իւր անմխիթար ժամերը կսփսփէ զգալի դաշնակներով եւ սրտաբուղխ տողերով, եւ հայրենասէրը հայրենի փառաց վրայ ճառելով։ Ունեցանք նախնիք որք իրենց ազգասիրական անձնուէր սէրը կենդանի քնարներով հնչեցին, եւ անմահ լարից յիշատակները թողուցին յաւէտ։ Ուստի ներկայ դարոյս շնորհիւ ունինք յաջորդներ թէ կրօնական թէ աշխարհական կարգէն, որք տարփաւոր եղած ազգին յառաջադիմութեան, նորա փիշտերը զգայուն ձայներով կեղերերգեն, եւ նորա ոգին անմահացնել կը ճգնին։

Ասոնք են մասնաւոր քարոզիչներ եւ ընտիր խմբագիրները, ազգին անձնուէր բարերարներ, ներկայ ազգութեան լուսատու ջահեր են։

Սոյն պանծալի ոգւով ահա մեր Ամենա-

ՄԱՆԶՈՒՄԷՒ ԷՖՔԵԱՐ

պատիւ Սրբազան Հայրիկը իւր ոգեբուղխ քարոզութիւններով կը մխիթարէ ժողովուրդը, շատ եկեղեցիներու մէջ. զգալի խօսքերը պարզ եւ անկեղծ սրտէն բղխած կը յորդորէ ժողովուրդը առաքինութեան եւ եղբայրսիրութեան. Ազգին կերպ կերպ վիշտերը յիշելու ատեն իւր սրտաբուղխ հառաչանքները եւ բացաքանչութիւնքը ազգին փառաց տենչաւոր սիրտ մը կը յայտնեն. ուրկէ տարօրինակ ազդեցութիւնք կը տպաւորին ճշմարտասէր ժողովրդոց սրտին. որ եռանդալից սրտիւ կը բաղձան Աստուածային Մարդուն քաղցրիկ նաեւ ազդու խօսքերը լսելու. Ցուսալից են ամենքը նոթա ճշմարիտ աղգասիրական ջանքերը լսելով. գոհ եւ ուրախ կըլլան տկար ազգին ձեռնտու «արի եւ գնա» գոչող Առաքեալը տեսնելով.

Մեր Սրբազան Հայրիկը ազգին շատ կերպ վիշտերը յիշելով գլխաւոր ախտ մ'ալ կը յիշէ որ կանանց սեռին կը վերաբերի. այսինքն անոնց անկրթութիւնը պճնասէր մրախողութիւնը եւայլն. Այս վկայեալ է շատերէն եւ նոյն իսկ սեռին մեծագոյն մասէն, չէ թէ անոնցմէ որ քրիստնջեցին յիմարաբար այս իրաւախօսութեան վրայ, որոնք հարուստ բայց մոռաց աղքատ ողորմելի դասէն էին. Մի՞թէ հնա՞ր է մեր կանանց տկար մտքին ալ այս ախտին պատճառ մը գտնել, եւ տեսնել թէ Հայրիկը իրաւունք կուտայ մեզ. Համարձակինք ասել թէ մեր խոտորնակ ընթացքին առաջնորդ մեր խոտորագնաց այրերը են. մեր դդում գլխոց իշխող որչա՞փ կաղամբագլուխ այրեր կան՝ որ ո՛չ սակաւ ախտերու եւ վիշտերու առիթներ կուտան. Անոնք մեր գլխոյն շուք եւ պատիւ բերելու տեղ մեր շուքը կը յափշտակեն. կոյրը կոյրին առաջնորդ 'ի խորխորատ կը դիմենք. ուստի մենք ալ մեր սեռին կարեկցելով եւ անոնց ծածկեալ վիշտերը մօտէն դիտելով՝ նոյն մոլի արանց մէկ քանի պակասութիւնները կստիպենք յիշել թէ ընտանեաց որչափ վշտաց եւ մոլութեանց պատճառ են. Կան տեսակ մը մարդիկ որ բնաւ ամուսնական իրաւունք չեն գիտեր. մենք ազատամտութիւն կը յարգենք ըսելով անխտրաբար իրենց բաղձանքին կը հետեւին. եւ կիներէն կոյր հնազանդութիւն կամ ծառայութիւն կը պահանջեն. Իրենց տանը շահուց կէսը օտար սիրուհիներու կը վատնեն. կիներին եթէ իշխէ, աւելի սիրոյ դրժանք եւ խռովութիւն կըլլայ, որ շատերուն պատճառած է. վասն զի այս միակողմանի սէրը յարատեւ չկրնար ըլլալ. ասկէ գրեթէ կը հետեւի կանանց կամ անձնական եւ կամ բարոյական ախտ. Այս կիներէն շատերը կերպով մը իրաւունք կը բռնեն իրենց այրերուն օրինակին հետեւելով, կուզեն իրենք այ ուրիշի հաճելի ըլլալ. «այրս իմ սէրս դրժելով ուրիշի կը նուիրէ, միթէ ես ալ ուրիշներու սիրելի ըլլալու յատկութիւն չունիմ, գեղեցկութիւնս կը գերազանցեմ պըշրանքով. չքեղ հանդերձներ չինել կուտամ, որ շուտ կը հաճի, զարդարուն գըլխարկ մը ալ կը դնեմ մեծ շինեօղով մը որ խիստ կը վայլէ մարդոյս, ասով հաճելի եւ սիրուն կերեւնամ շատերուն». Այս խանգարեալ գաղափարով կը հետեւին չափազանց զարդերու եւ իւր վիճակէն վեր ծախսերու.

Կան տեսակ մը մոլիներ իմաստակ դասէն, որ ո՛չ փոքր խթանեն կիները ստահակելու իրենց կնատ մեղկութիւններով. ասոնք զկիները վարդի նման փափուկ խնամով պահելու տեղ՝ այնչափ անոր սիրուն կը հակին, որ մինչեւ փուշերը աչքերնին մըտնէ. չափէ դուրս կը փաղաքշեն կը փոփոհեն, եւ գոռոզանալու առիթներ կուտան. Կինը զինքը հանդուցանելու համար կը խեղկատակի, այրը չափազանց կը զուարճանայ առանց օրինաւոր կերպ մը բռնելու, կիները ասանկ պէտք է զուարճացնող ըլլան ինչ սիրուն կը խօսիս այս ինչ կնկան պէս ապուշ չես, ըսելով. Կինը հպարտանալով եռանդը աւելի կը շարժի, սուտ իրաւ չմնար կը նիթէ, հետաքրքիր կըլլայ դրացիէ բարեկամէ, ոչինչ լուրեր լսելու ծաղրելու առիթներ գտնելու՝ որ երեկոյին այրիկը զբաղեցնէ. Այն տկարամիտ այրն ալ կինս շատ բան գիտէ ականջը ծակ է ըսելով կը խնդայ, բայց քիթը ծակ ըլլալու արժան է. Այս մարդիկ կնոջ պահանջները իրաւ սուրբ օրէնք կը կատարեն, կիները չվշտացնելու գաղափարով. նիւթական վիճակնին երբէք չգիտցնելով անոնք մեծ պահանջներ կընեն, եթէ պահանջնին նոյն օրը չկատարի՝ այն շատախօս կինը մեծ լռութիւն կը պահէ եւ հետեւութիւնը փոթորիկ է. Ասոր համար եթէ հինգ դուրուշ ու կէսով խանութ գոցէ ասոր «մէկ քանի լիրա դալու էր չեկաւ» ասոր համար ասոր «չառի» կըսէ, ալ վաղը ինչ կընէ Աստուած գիտէ կնոջ խնդիրը կը կատարէ. Այս կիները կըլլան լկտի մխսող ապըստամբ եւայլն.

Անցնինք մրւս կարգի մոլիներուն՝ որ ամենը կը գերազանցեն, ասոնք գինեսիրութեամբ մոլեալ՝ այն Ցուդաներն են՝ որոց չար կրից շատ անմեղներ մատնուած են. այս մարդակերպ գազաններուն ի՞նչ գաւներ կը դոհուին, այս կամաւոր խենդերը ի՞նչ տուներ կաւրեն կը քանդեն. այս բարբարոսները երբէք սանձ չունին, ոչ մարդէ ոչ օրէնքէ, ոչ խղճէ, այլ իրենց դիւական բերմունքներով անմեղ զաւակաց եւ ընտանեաց վրայ կը բռնանան. եւ ամեն կերպ բարոյական խանդարում կուտան. Այս վայրագ մոլիներուն հետ լծակից թշուառ ամուսիններուն վիճակը ով կրնայ նկարագրել, մանաւանդ եթէ խոհեմ եւ պատիւ պահող ըլլան որ շատերը կոյր բաղդին բերմամբ այնպէս են. Եթէ կարեւոր պահանջ ընեն, կամ խըստիւ վարուին, աւելի վիշտերնին կը ծանրանայ. վասն զի վէճ, խռովութիւն կը հետեւի, եւ կրած նախատինքը եւ անպատուիլը կրկին զինքը կը հարուածեն. Եթէ լուէ հնար չէ, եթէ սիրով համոզէ, բնաւ չզգար նոյն մոլի այրը, զի օղիին սէրը այնչափ տիրած է սրտին՝ որ կնկան համոզումները ծաղրելու առիթ կուտան իրեն. Այս կիներուն նպատակն ալ կամ անձնական մահ է վերջապէս, կամ բարոյական. Այս տեսակ արանց մէջ կան ոմանք՝ որ քիչ շատ վիճակնին կը ներէ զինեպանին միանգամայն ընտանեկան ծախսին հանելի. բայց ինչ ըսենք անոնց՝ որ վեց օրը տաներկու ղուրուշ շահելու ճարպիկութիւն չունին. եթէ ունենան՝ գինեպանին անհրաժեշտ տուրքին կապած են. Ասոնց խեղճ կիները շատ շատեր ճարահատեալ՝ արանցը պարտքն ալ անձերնին առած որդւոց կարեւոր պէտքերը հոգալու համար չարաչար գործերով կաշխատին. Զիրենք երջանկացեալ թագուհի պիտի կարծեն, եթէ այրիկնին միւս կարեւորութիւններէն զատ լոկ հացը բերէ. Երիկներնուն զարդ զարդարանք պահանջելը սուտ կամ հրաշք, եւ այն տեսակ այրերն ալ երկնային մարդեր կը կարծեն. Ասոնք քիչեր չեն ներկայի մէջ. ժամանակին ընդհանուրին տիրած ոգին ասոնք ալ իբրեւ մարդ կզգան ու չեն կրնար տարօրինակ պարզութիւն բռնել, այլ կերպով մը կուզեն ընկերականութեան մասնակցիլ. գուցէ ոմանց մխիթարութիւնը ծաղկեայ գլխարկ մը եղած ըլլայ. Քանինե՞ր կը տեսնենք որ այս կերպ դառն ամուսնութեան ծանր լուծին տակ՝ չէ թէ իրենց հաճոյքները այլ բոլոր պիտոյից զուրկ, կարօտ, բայց միամիտ սրտով կը համբերեն մարտիրոս կուսանաց պէս իրենց սէրը չդրժելով. ամուսնական իրաւունքը հաստատ պահելով, այն անպիտանները իբրեւ կը յարգեն. եւ մեծ խոհեմութեամբ անոնց պակասութիւնները ծածկել կը ջանան. ասոնք կենդանի նահատակներ են, յաղթող դիւցազնուհիներ են.

Նոյն վատաբարոյ մարդիկ զիրենք արդարացնելու բաւական փաստեր գտնելով անխիղճ կը հետեւին իրենց չար կամքին. Այսինքն «յաջողութիւն չունիմ, ունենամ նէ տանս զրկողութիւն չեմ ըներ, եւ գոհարներով կը զարդարեմ. բայց չունենամնէ ինչ ընեմ. կինս պէտք է որ հնազանդի».

Բայց օղիին ստակը հազիւ ճարած հացին հասած չէ.

Կըսէ, «հոգերէս քիչ մը թեթեւնալու համար երեկոյները մէկ երկու հատ «կամ տասներկու հատ» կը նետեմ, ամո՞թ է, ասոր գինովը իմ պէտքերս չհոգացուիր» բայց բոլոր ջանքը եւ իղձը օղիին տուած ուրիշ գործերու ճարահատեալ անկարող է.

Ժամանակին բերմունքը շատ աչքերու, շատ ձեռքերու կարօտ ըլլալը չզգար շահելու մասին, այլ իր երկու աչքն ալ գոցած է. ինքը գործի ետեւէ չրջելու տեղ՝ գործ ուզողը «միւշտէրին» զբօսարանը կամ գինետունը փնտռելով գտնելու, վարձն ալ ուրիշներէ աւելի տալու, յուսադրելու համոզելու է որ քիչ մը ուժ տունէ եւ աշխատի. Նաւ ժրութիւն ընէ նէ օրուան մէջ երկու ժամ կաշխատի, գործապահանջին հետ իբրեւ թշնամի կը վարուի, բայց ուրախ զուարթ վարմունքը գինետան սեղանակիցներուն հետ է. Ըմպելու ժամադրութեան հաստատախօս է առանց վայրկեան մը կորանցնելու գրտնուիլ, բայց գործատէրին պայմանաժամերը կրկին եւ կրկին կանցնին. հարիւր անգամ երթալով պարապ դառնալով վերջապէս անպատուելով կընայ գործը աւարտել տալ. Կեղծ պատիւ մը միայն զինեպանին քով ունի, այլ ուրիշէ մը ոչինչ.

Ասոր մէկ յայտնի ապացոյցը մօտերս տեսնուելով առիթ ունեցանք գրել. Այս կարգի մարդոց մէկը Զատկէն ամիսի չափ յառաջ գործի երթալու դիտմամբ տունէն բաժնուած էր, տանը եւ չորս զաւակաց բոլոր պիտոյքը կնկան յանձնելով. կինը ամենայն խնայողութեամբ զաւակունքը շահած էր, յուսադրելով որ հայրիկնին եկած օրը կը մխիթարէ զիրենք. այս անօտի յուսով մինչեւ աւագ շաբաթ երեկոյին կապասէին. Նոյն օրը ուրիշ պէտքերէն զատ ածուխի կարօտ ըլլալով, որ այրը ամիս մը յառաջ խօստացեր էր եկած օրը առնել, կինը չէր կրցեր բան մը պատրաստել. ժամանակը անցած, ժողովուրդը ժամէն ելած ընթրիք ըրած էին, մինչդեռ խեղճ կինը իւր որդւովք ամենայն յուսահատութեամբ այրին գալուն կըսպասէր. Ծամը երկուքի վրայ այրը դուռը զարկաւ, կինը որդիքը վազեցին վար. դաշկինակին մէջ մէկ քանի կոտրտած հաւկիթ, քիչ մը խառնափնդոր բաներով ժանգոտած եղած այրը յանձնեց կնոջ, եւ սովորականէն աւելի խմած.

Կինը քիչ մը ատեն լուռ եւ շուարած կանգ առաւ. վասն զի էրիկը կերակուր պիտի պահանջէր. Այրը պատճառը հարցնելով, ըսաւ կինը, այսօր կը յուսայի որ ածուխ խաւրես, եւ հառաչանքով մը ըսաւ, հոգ չէ շատ օրեր անցեր է այսօր ալ կանցնի, եւ մէկ քանի խօսքով աւաղեց իւր բաղդը.

Այս առթով մոլի այրը մեծ փոթորիկ մը բրցուց. «ինչ է շատ վատակ ունիս ուզես նէ ամեն բան կրնաս» եւ այլ անպատեհ խօսքերով. Շատ մարդիկ վրայ հասան, կնոջ ցաւը եւ անպատիւ գտնուելու զգացումն այն աստիճան հասած էր՝ որ կարող չըլլալով տոկալ՝ մէկէն 'ի մէկ այլայլութիւն մը զգաց, եւ տարօրինակ հիւանդութեան մէջ մինչեւ հիմա անյոյս կը տանջուի. Այս նահատակ կնոջ վկայեալ բարքը չեմ երկար բացատրեր, պարկեշտ խոհական էր՝ իւր անկրելի վիճակը ուրիշներէն ծածուկ կրելու, տենչաւոր էր այրը մարդկութեան կարգի բերելու, ամուսնական սէր եւ ընտանեկան խաղաղութիւն պահելու, ժիր մաքրասէր էր յուսահատ վիճակին մէջ, ոգէտ չէր ոչխար մը՝ վայրագ անասունի մը հետ լծակից ըլլալու եւ անհրաժարելի ըլլալու անպատեհութիւնը չդիտելու. Դգմածաղիկ չէր իւր ճակտին շուքը, այլ առաքինի պարկեշտութեան ծաղիկ, որով մանկունքը կը շքաւորէր, վարդ մը էր մացառուտ թուրի տակ ընկճուած. գէմքը կը յայտնէր վաղաժամ թառնամութիւն մը, իւր տխուր ժպիտներով կը յայտնուէր սիրուն ոգին, նաեւ քաղցրիկ եւ կտրուկ խօսքերէն գուշակուէր աղետաւոր սիրտը.

Նիւթերնիս յոյժ կերկարի եթէ արանց մեծագոյն մասին մոլութիւնները մի առ մի յիշենք. Ոմանք անզօր անկարող, ոչ միայն շահելու կարող են ո՛չ ալ մսխելու. ասոնց մարդ ըսելը սխալ է, այս բանաւոր երկոտանիները, կամ այս շնչաւոր մեռեալները, ո՛չ սերմանել կուզեն, ոչ քաղել, ասոնց եթէ հարիւր դրամագլխուն հինգ կամ տասը շահելնուն գոհ ըլլաս չեն համարձակիր գործել, մարդկանց հետ յարաբերութիւն ընելու, կամ բարեւելու անգամ կը ձանձրանան չըլլայ որ հոգնութիւն մը զգան, այլ ամեն կերպիւ ծարաեալ ի վարշամակի, ասոնք արժան է ձեռքերնին եւ ոտքերնին կապելով արտաքին խաւարը նետել, այսինքն գերեզման, վասն զի իրենց մեռեալ մարմինին վրայ հոգին բեռ մը եղած է. չը յիշենք խումբ խումբ անպատեհ զբօսասէրները, դրամախաղները, անտնտեսագէտները եւն. եւն.

Ասոնց մէկ հակառակ ծայրն ալ յիշենք. այսինքն կծծիները. ասոնք շռայլութենէ կամ մսխողութենէ սոսկալով կը հակին միւս յոռի ծայրին. անփորձ տգէտ են չափաւորելու մասին. կարեւոր ծախսերն անգամ մսխողութիւն կը սեպեն. բարեկամի վեհանձնական եւ օրինաւոր պատիւէն կը գարշին, եւ ընդոր շռայլ կը կոչեն. օրուան կեռածնին գլխէն 'ի բուն խորհելով կը նիհարին կը գունատին. գէր մարդոց վրայ կը տարակուսին անհոգ եւ որկրամոլ կարծելով, եթէ չի խզնին լոկ հաց կուտեն միւսները աւելորդ կարծելով. հանդերձի մասին շատ խորհուրդ եւ մտատանջութիւն կը կրեն. եթէ կիներին կանոնաւոր չափաւորող ըլլայ՝ չեն ճանչնար. այլ «կիները չռայլ կըլլան» բանը երկինքէն դոչուած պատգամ կարծելով, իբրեւ սուրբ օրէնք բռնած են. ոչինչ առիթ կը փնտռեն մսխող անունը կիներուն յատկացնելու. Բայց գիտնանք որ 'ի վերայ այսր կծծիութեան ասոնք չռայլ ալ են. Ո՞ն այսպէս բիրտ վայրենիները չեմ գիտեր ինչ պիտի ըլլային, եթէ ժամանակին ոգւով շատերը դաստիարակութեան քիչ մը հեռուէն ծանօթ չըլլային. Թող կիները կրկին եւ կըրկին շնորհապարտ ըլլան քաղաքականութիւն կամ դաստիարակութիւն քարոզող օրագիրներուն, որ շատ կերպ բարբարոսներ, քիչ մը մարդկութեան կերպ առած են. ապա թէ ոչ իրենց վիճակը յաւիտեան յաղթահարելի էր....

Ուստի եթէ այր մարդիկ կատարեալ խոհական ու կրթեալ ըլլան եւ իրենց ընտանիքը լաւ կառավարեն, ո՞ր կին կարող կըլլայ անոնց դէմ ապստամբիլ. «Եթէ նօթի չպահեն գող չեն ըլլար, եթե չարհամարեն չեն լկտիր». Երբ իրենց համարումն չխանգարեն եւ իբրեւ տէր օրինաւորաբար իշխեն եւ խնամեն, անշուշտ կիները կըլլան հնու եւ հնազանդ. Կիները ամուսնութեան ատենին դեռ կատարեալահասակ չեն, եւ հասակին անկատարութեան հետ բարուց պակասութիւն ալ կունենան, մանաւանդ շատերը անուսումն են, ասոնք իրենց այրերը կրնան սիրով եւ իշխողութեամբ դաստիարակել, ինչպէս արթուն դաստիարակ մը իւր աշակերտաց, սէր եւ միանգամայն պատկառանք ազդելով.

Ուրեմն ահա մենք ալ, մեր Սրբազան Հայրիկին աղետալի սրտին հետ վշտակցելով, մեր ցաւերն ալ համառօտակի կը յայտնենք, անոր բացագանչութիւններուն հետ մենք ալ կը գոչենք թէ, աւա՜ղ մեր այրերուն, որ մեր յատկութիւնները կը խանգարեն. չեն տար օրինաւոր դարմաններ, չեն ջանար դմեզ բարեկրթութեան ծաղիկներով զարդարել.

Իրենց գլուխները կոչտ կաղամբ եղած է պէտք է մեր ալ դդում ըլլայ (Հայրիկին ճիշդ խօսքին համեմատ) որ յարմարինք. մեր յատկութեան փափուկ ծաղիկները կոչտկութեան ոտնակոխ կընեն, մենք ստորոտը՝ անոնք մեր գլխուն վրայ գոռոզացած բաղեղներու նման մեր շուքը կը յափշտակեն. մեր ձիրքերէն զուրկ կեղծ զարդերու կարօտ եղած ենք. մեր փառքը եւ շուքը միայն են զգնաղարդ զգեստներ ծաղկեայ գլխարկներ եւայլն եւայլն.

1871 Ապրիլ 8

Խոսքէ մը վշտահար Տէրնոյ

Աջանցելումն ի Բերա. Պոլսոյ հրաշկիզութենէ մնասեալ ազգայնոց համար վեհափառ Կաթուղիկոսի կողմանէ Ռուսաստանի մեր ազգայիններէն նպաստ հաւաքելու արդէն ուղղուած յորդորական կոնդակները յայտնի են, որով բաց ի յայնց՝ Դպլար քաղաքի մէջ գտնուած բարեշրջատակ երիտասարդաց խումբն եւս հետեւեալ գրութեամբ 370 ռուպլի փոխանցած են յղել առ Նորին Վեհափառութիւնն առ ի հասուցանել ի նպաստ վերոյիշեալ Բերայնակ ազգայնոց. կը գովեմք նոյն երիտասարդաց ազգասիրական ճշմարիտ զգացմունքները հանդերձ շնորհակալութեամբ. Մ.

ՍՕՆ ՀԱՎԱՏԻՍԼԷՒ

Վէրսայլ, 27 ապրիլ

Մէճլիսէ Մ. Թիէր, ահվալը հազբէ իւզէրինէ գբրաաթ իյլէտիկի պիր նութգունտա, օրտունուն պու կիւնքի կիւն էյի սուրէթէ թանզիմ իտիլմիշ վէ իսսի գալէասընրն չէտիտ սուրէթէ թօքա թութուլմուշ օլտուլունու պիլտիրմիշ վէ իթթիֆագ վէ սահիհ սէրպէսիէթին մուհաֆազասը իչին գավգա իթմէքիյէ մէճպուրիեէթ հասրլ օլմուշ օլտուղու հագգընտա էսէֆ իյլէմիշ վէ հուգուգուն, մէմալիքին վէքիլլէրի թարաֆընտա պուլունտուղունու պիլտիրիպ, սէրպէսիէթ եօլունտա պուլունան Մէճլիսի մուհաֆազա իյլէմիշ վէ հիչ պիր քիմսէնին, ճիւմհուրիեէթի տէվիրմէք իչին իթթիֆագը խաֆիտէ պուլունմուշ օլմատըղընը պիլտիրմիշ տիր. Մէզքուր նութգ պիր չոգ էլ չըրբմալարլէ գապուլ օլունմուշ տուր.

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գալաթատա Բէնչէնպիհ բազարընտա 29 նիւմէրոլու իրսի խանընտա